

2018 рік

Зміст

	Вступ	
1.	Механізми реалізації інституту участі громадян в управлінні державними справами в Україні	
1.1.	Участь у виборах	
1.2.	Участь у діяльності політичних партій та громадських організацій	
1.3.	Участь в прийнятті рішень органами виконавчої влади	
1.4.	Участь в проведенні регуляторної політики держави	
1.5.	Доступ до державної служби	
1.6.	Звернення до органів влади	
1.7.	Доступ до інформації про діяльність влади	
1.8.	Оскарження рішень органів влади	
2.	Залучення інститутів громадянського суспільства до захисту прав дітей у Тернопільській області	
3.	Висновки	

ВСТУП

Як свідчить світова практика, без реального, розвиненого громадянського суспільства держава неспроможна створити можливості для забезпечення функціонування демократії участі, що у поєднанні з безпосередньою та представницькою демократією є основою успішної модернізації та сталого розвитку суспільства і держави. При цьому першочергові завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства мають передбачати забезпечення сприятливого політико-правового середовища для його інституціонального розвитку, активне залучення громадськості (громадських об'єднань) до публічної політики, процесів вироблення та ухвалення важливих державно-управлінських рішень, формування та реалізації державної та місцевої політики.

Одним з основних прав громадянина України є право на участь в управлінні державними справами. Від того, як реалізується це право залежить і показник якості демократії, і рівень розвитку громадянського суспільства у державі. Складові такого права відображені в Основному Законі - Конституції України.

У Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки визнано необхідність підвищити присутність інститутів громадянського суспільства у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування задля забезпечення реальної участі населення в управлінні державними справами.

1. МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ СПРАВАМИ В УКРАЇНІ

1.1. Участь у виборах

Статтею 38 Конституції України, закріплено право громадян вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Громадянин приймає участь у виборах через активне виборче право - бере участь у виборах, як кандидат на виборну посаду та через пасивне виборче право - бере участь в агітаційному процесі та приходить на виборчу дільницю і голосує.

Участь громадян у виборчому процесі регламентується Законами України "Про вибори Президента України", "Про вибори народних депутатів України", "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів".

1.2. Участь у діяльності політичних партій та громадських організацій

Згідно зі ст. 36 Конституції України, громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів; ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій.

Основним актом законодавства, який регулює питання створення і діяльності формальних об'єднань громадян, визначає їхні права, встановлює порядок нагляду та контролю за їхньою діяльністю тощо, є Закон України "Про об'єднання громадян".

Згідно з ним об'єднання громадян, незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка тощо), можуть бути двох основних видів. Перше: політична партія - об'єднання громадян-прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, які мають головною метою участь у виробленні державної політики, формуванні органів влади, місцевого та регіонального самоврядування і представництво в їх складі. Друге: громадська організація - об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших інтересів.

Для вирішення своїх завдань зареєстровані об'єднання громадян користуються правом:

представляти і захищати свої законні інтереси та законні інтереси своїх членів у державних та громадських органах;

брати участь у політичній діяльності, проводити масові заходи (збори, мітинги тощо);

одержувати від органів державної влади і місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань та вносити їм свої пропозиції;

поширювати інформацію і пропагувати свої ідеї та цілі.

Крім того, політичні партії мають право брати участь у виробленні державної політики, у формуванні органів влади, право доступу під час виборчої кампанії до державних засобів масової інформації тощо.

Форми участі в діяльності політичних партій можуть бути різноманітними - від простої підтримки партії (особа не виконує жодних функцій, а просто голосує за цю партію на виборах) до активної участі у виборах (особа виступає кандидатом у депутати від політичної партії).

1.3. Участь в прийнятті рішень органами виконавчої влади

З метою залучення громадян до участі у формуванні та реалізації державної політики, Кабінетом Міністрів України запроваджено проведення консультацій з громадськістю з найбільш важливих для суспільства питань.

Зазначений спосіб участі громадян в управлінні державними справами передбачений Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996.

Консультації з громадськістю проводяться з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а

також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності зазначених органів.

Проведення консультацій з громадськістю має сприяти налагодженню системного діалогу органів виконавчої влади з громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів таких рішень.

Консультації з громадськістю проводяться з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, реалізації та захисту прав і свобод громадян, задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

Результати проведення консультацій з громадськістю враховуються органом виконавчої влади під час прийняття остаточного рішення або в подальшій його роботі.

Консультації з громадськістю організовує і проводить орган виконавчої влади, який є головним розробником проекту нормативно-правового акта або готує пропозиції щодо реалізації державної політики у відповідній сфері державного і суспільного життя.

Інформація, пов'язана з організацією та проведенням консультацій з громадськістю, оприлюднюється у спеціально створеній рубриці “Консультації з громадськістю” офіційного веб-сайту органу виконавчої влади.

Для поведення консультацій з громадськість, при органі влади утворюється громадська рада, як тимчасовий консультативно-дорадчий орган, утворений для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики.

Основними завданнями громадської ради є:

сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами

здійснення громадського контролю за діяльністю органу;

сприяння врахуванню органом громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

1.4. Участь в проведенні регуляторної політики держави

Для вирішення питань надмірної регуляції суспільного життя, Верховною Радою було прийнято Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", в якому знайшов відображення механізм участі громадян у процесах дерегуляції, врахування думки підприємців, представників громадських організацій, профспілок, науковців.

Громадяни, суб'єкти господарювання, їх об'єднання та наукові установи, а також консультативно-дорадчі органи відповідно до статті 6 Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" мають право:

- подавати до регуляторних органів пропозиції про необхідність підготовки проектів регуляторних актів, а також про необхідність їх перегляду;
- брати участь у розробленні проектів регуляторних актів;
- подавати зауваження та пропозиції щодо оприлюднених проектів регуляторних актів;
- брати участь в обговоренні питань, пов'язаних з регуляторною діяльністю;
- аналізувати результати реалізації регуляторних актів;
- прогнозувати результати реалізації проектів регуляторних актів;
- пропонувати перегляд регуляторних актів;
- одержувати від регуляторних органів у відповідь на звернення інформацію щодо їх регуляторної діяльності.

Законодавство передбачає гарантію оприлюднення проектів регуляторних актів. Так, якщо проект регуляторного акта не був оприлюднений, то сам регуляторний акт не може бути прийнятим або схваленим (стаття 25 Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності").

1.5. Доступ до державної служби

Якщо громадянин бажає безпосередньо брати участь в реалізації державної політики у тій чи іншій сфері, він має право вступити на державну службу до будь-якого органу державної влади.

Таке право громадян передбачено частиною другою статті 38 Конституції України та Законом України "Про державну службу".

Право на державну службу мають повнолітні громадяни України, які вільно володіють державною мовою та яким присвоєно ступінь вищої освіти для зайняття відповідної категорії посад.

Під час реалізації громадянами права на державну службу не допускаються будь-які форми дискримінації, визначені законодавством.

Вимогами до осіб, які претендують на вступ на державну службу, є вимоги до їхньої професійної компетентності, які складаються із загальних та спеціальних вимог.

Вступ на державну службу здійснюється шляхом призначення громадянина України на посаду державної служби за результатами конкурсу.

Прийняття громадян України на посади державної служби без проведення конкурсу забороняється, крім випадків, передбачених Законом.

1.6. Звернення до органів влади

Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Метою закріплення цього права на конституційному рівні є надання можливості фізичній особі захищати свої права і свободи та брати участь в управлінні державними справами.

Механізм реалізації цього права залежно від виду звернення регулюється Законом України "Про звернення громадян".

Під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Звернення адресуються органам державної влади і органам місцевого самоврядування, ... або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненнях питань.

Звернення може бути подано окремою особою (індивідуальне) або групою осіб (колективне).

Особливою формою колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування є електронна петиція, яка подається та розглядається в порядку, передбаченому Законом.

Звернення може бути усним чи письмовим.

1.7. Доступ до інформації про діяльність влади

Інформація державних органів та органів місцевого самоврядування, відповідно до статей 6, 10, 21 Закону України "Про інформацію", доводиться до відома громадян шляхом опублікування її в офіційних друкованих виданнях, у засобах масової інформації (усно, письмово) або оголошується під час публічних виступів посадових осіб.

У разі коли законодавчі та інші нормативно-правові акти не доведені до відома населення, вони вважаються нечинними, тобто не мають юридичної сили (стаття 57 Конституції України та частина п'ята статті 21 Закону України "Про інформацію").

Об'єм та зміст інформації, яка розміщується на веб-сайтах органів виконавчої влади, визначено в Порядку оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3.

Згідно із статтею 40 Конституції України та статтею 32 Закону України "Про інформацію", кожен громадянин України має право звертатися до органів

виконавчої влади із запитом про надання можливості ознайомлення з офіційними документами.

1.8. Оскарження рішень органів влади

Дії та бездіяльність державного органу або його працівника (державного службовця) можуть бути оскаржені особою, яка вважає, що її права порушено.

Відповідно до статті 55 Конституції, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Відповідно до статті 23 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» накази центрального органу виконавчої влади або їх окремі положення можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами до адміністративного суду в порядку, встановленому законом.

Громадянин може подати скаргу на рішення, дії або бездіяльність органу виконавчої влади чи місцевого самоврядування у порядку підлеглості вищому органу особисто або через уповноважену ним особу.

Статтею 17 Закону України «Про звернення громадян» передбачено, що скарга на рішення, що оскаржується, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються.

2. ЗАЛУЧЕННЯ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Інститути громадянського суспільства (ІГС) є важливим суб'єктом впливу на прийняття рішень на регіональному рівні. Вони слугують ефективним механізмом реагування на системні проблеми та резонансні порушення прав

дитини. Саме вони стали ініціаторами та активними учасниками процесів деінституалізації, вироблення інноваційних рішень у галузі реформування інтернатів з урахуванням найкращих інтересів кожної дитини та за участі дітей. Так, благодійний фонд "Майбутнє сиріт" реалізовує на території області програми «Наставництво для дітей» та «Деінституціалізація», які покликані допомогти дітям з інтернатних закладів соціалізуватися у відкритому суспільстві, зростати у здоровій люблячій родині замість цілодобового життя в інтернатах.

Для дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування Українсько-Канадський благодійний фонд "Світ дітей", співпрацюючи із службами у справах дітей Тереховлянського, Бережанського, Борщівського та Заліщицького районів, надає адресну соціальну допомогу одягом, предметами побуту тощо.

Для формування навиків відповідального батьківства, благодійний фонд "Карітас" проводить навчання для прийомних батьків, батьків-вихователів, опікунів.

З метою запобігання дитячої бездоглядності, безпритульності та виховання дітей в школах Заліщицького району спільно з благодійним фондом "Краще життя проводяться просвітницькі заходи з питань правового виховання дітей.

Проте активність громадських організацій, які працюють для захисту прав дітей та їх інтересів, продовжує зосереджуватися переважно на місцевому рівні або на рівні великих міст, а отже, не набула системного та всеохоплюючого характеру.

За такого стану справ обґрунтованою є необхідність розвитку міжсекторального партнерства у сфері захисту прав дітей. На разі механізми взаємодії органів влади з громадськими організаціями при здійсненні державної політики забезпечення прав дитини набувають різних форм. Так, представники інститутів громадянського суспільства входять до складу та беруть участь у роботі консультативних та дорадчих органів (наприклад, Комісій з питань

захисту прав дитини при районних державних адміністраціях), численних робочих груп з вирішення окремих питань забезпечення прав дітей.

Відсутнє фінансування проектів та програм ІГС в інтересах дітей з боку районних державних адміністрацій.

Наявною та водночас нерозвинутою формою співпраці державних органів влади з ІГС є впровадження соціального замовлення, яка міжнародною спільнотою визнається як найефективніший механізм залучення недержавних надавачів соціальних послуг дітям та сім'ям з дітьми, підвищення їх доступності та якості. Необхідність запровадження соціального замовлення у вітчизняну практику закріплена у Стратегії реформування системи надання соціальних послуг (розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.08.2012 р. № 556-р), якою передбачено розробити та запровадити механізм фінансування соціальних послуг за принципом «гроші ходять за отримувачем послуг». Однак на сьогодні відсутні механізми, які б дозволяли визначити «предмет соціального замовлення» та залучати неурядові організації до надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів.

ВИСНОВКИ

Рівень та якість взаємодії з громадянським суспільством у сфері забезпечення прав дітей не відповідає потребам часу, що висуває на порядок денний органів влади питання подальшого формування та впровадження дієвих механізмів міжсекторального партнерства щодо захисту прав дітей. На сьогодні існує цілий ряд питань, які вимагають злагодженого та системного вирішення, формування сучасної, ефективної політики захисту прав дітей, орієнтованої на вирішення потреб кожної дитини, розбудови ефективної системи забезпечення прав дитини на рівні територіальної громади, координації дій органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства на засадах партнерських відносин у сфері захисту прав дітей відповідно до міжнародних стандартів і європейських пріоритетів.

Перелік використаної літератури

1. Конституція України.
2. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки
3. Закон України "Про об'єднання громадян"
4. Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996
5. Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"
6. Закон України "Про інформацію"
7. Закон України "Про державну службу"
8. Закон України "Про звернення громадян"
9. Порядок оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3
10. Офіційний сайт Благодійного фонду "Майбутнє сиріт" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.orphansfuture.org>
11. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні : аналіт. доповідь / [Яблонський В. М., Балакірева О. М., Бондар Т. В. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Корнієвського. – К. : НІСД, 2017. – 56 с.
12. Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016-2020. – К.: – Ваїте, 2016. – 280 с.